

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ

У статті досліджено інвестиційну привабливість підприємств харчової промисловості Хмельницької області як одного з напрямків підвищення якості і конкурентоспроможності продукції, наведено основні бар'єри, які стримують розвиток інвестиційної діяльності досліджуваного регіону.

Ключові слова: якість, підприємство, інвестиції, харчова промисловість.

TSYMALYUK G.
Khmelnyskyi National University

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF FOOD INDUSTRY COMPANIES AS ONE OF THE FACTORS OF INCREASING PRODUCT QUALITY

The article investigates the investment attractiveness of food industry enterprises of the Khmelnytsky region as one of the directions of improving the quality and competitiveness of products, presents the main barriers hindering the development of investment activity in the studied region. The food industry has extremely favourable conditions for effective development, is one of the leading structures forming the whole economy, industrial and agro-industrial complexes, the effective functioning of which contributes to economic and social growth and raising the standard of living of the population. Therefore, the issue of investing is one of the most important, which determines the functioning and development of the food industry in a market economy. From the results obtained and the research carried out, it follows that the formation of an attractive investment and competitive environment for the enterprises of the food industry in Khmelnytsky Oblast requires active state action aimed at changing the legal, economic, and political field in the country.

Key words: quality, enterprise, investment, food industry.

Постановка проблеми. Розвиток харчової промисловості в окремих регіонах України гальмується недостатнім обсягом інвестування проєктів реконструкції, модернізації та технічного переоснащення підприємств даної галузі господарського комплексу. Це переважно пов'язано з нерозвиненістю регіональних інвестиційних ринків, низьким рівнем концентрації фінансових ресурсів у суб'єктів агропродовольчого бізнесу.

Хмельницька область належить до інвестиційно привабливих регіонів України. Вигідне географічне розташування, поєднання значного економічного та природно-ресурсного потенціалу з традиційно високим потенціалом ділової активності місцевого населення сприяли формуванню області як регіону, сприятливого для бізнесу, а харчова промисловість є провідною галуззю економіки Хмельницької області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і практичні питання оцінки інвестиційної привабливості об'єктів інвестування знайшли відображення в наукових працях вітчизняних та закордонних дослідників: І.А. Бланка, М.С. Герасимчука, А.Ф. Гойко, В.М. Головатюка, С.О. Гуткевич, Т.В. Майорової, А.С. Музиченко, О.В. Носової, О.О. Пересади, А.В. Філіпенка, О.С. Чмир, Й. Бехера, Ф. фон Горінга, Л. фон Зінкендорфа, У. Шарпа.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Харчова промисловість має надзвичайно сприятливі умови для ефективного розвитку, є однією з провідних структуроформуючих ланок усієї економіки, промислового та агропромислового комплексів, ефективне функціонування якої сприяє економічному й соціальному зростанню та підвищенню життєвого рівня населення. Тому питання інвестування належать до одних з найважливіших, від яких залежить функціонування й розвиток харчової промисловості в умовах ринкової економіки.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості Хмельницької області як одного з напрямків підвищення якості і конкурентоспроможності продукції.

Виклад основного матеріалу. Згідно з Законом України «Про інвестиційну діяльність», інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [1].

Інвестиційна привабливість є головною умовою формування інвестиційного клімату регіону. В сучасній науці багато уваги приділяється дослідженню сутності інвестиційної привабливості регіону. Переважна більшість вчених розглядають інвестиційну привабливість не тільки як фінансово-економічний показник, а також як модель кількісних і якісних показників – оцінок зовнішнього середовища (політичного, економічного, соціального, правового) і внутрішнього позиціонування об'єкта у зовнішньому середовищі.

Суперечливий статус поняття «інвестиційна привабливість» можна пояснити тим, що кожен з учасників процесу інвестування розуміє його по-своєму та вкладає в інвестиційну привабливість свій зміст.

Економіка Хмельницької області має індустріально-аграрний характер. Пріоритетні галузі – сільське господарство, харчова промисловість, електроенергетика, машинобудування та промисловість будівельних матеріалів. Промислове виробництво в основному зосереджено у містах: Хмельницький, Кам'янець-Подільський, Шепетівка, Славута, Нетішин. Області належать провідні місця у загальнодержавному виробництві електроенергії, цементу, проводів та кабелів електричних низьковольтних, причепів та напівпричепів, котлів центрального опалення, швейних виробів, взуття, масла вершкового, цукру-піску, макаронних виробів тощо.

У промисловому комплексі налічується 958 підприємства, на яких зайнято майже 41% загальної чисельності найманих працівників області. Хмельниччина має виключно сприятливі передумови для розвитку високоефективної конкурентноспроможної харчової промисловості, яка є одним із пріоритетних напрямів для залучення інвестицій. Частка харчової промисловості у загальнообласному промисловому виробництві становить майже 28%. Крім того, область – один з найважливіших в Україні регіонів цукроваріння. Усезоні переробки цукрового буряка 2016 року працювало 5 цукрових заводів, перероблено 1,5 млн. тонн цукросировини [2].

За 2016 рік індекс виробництва промислової продукції харчової та переробної промисловості склав 111,2%. Росту досягнуто в цукровій галузі – 136,1%, виробництві борошна і круп – 111,8%, олії та тваринних жирів – 144%, напоїв – 104,1%. За 2016 рік вироблено 228,5 тис. тонн цукру білого кристалічного, що на 61, тис. тонн більше ніж торік, зросло виробництво м'яса свинини охолодженої і склало 3,7 тис. тонн, молока обробленого рідкого (питного) на 1,1 тис. тонн або на 7,4% і склало 15,3 тис. тонн, твердих та плавлених сирів на 1,1% і разом склало 3,8 тис. тонн, солоду пивоварного на 11,1% і склало 192 тис. тонн.

Працюють над оновленням виробництва та розширенням асортименту продукції ПрАТ «Деражнянський молочний завод», ПП «Дживальдіс» м. Кам'янець-Подільський, ТОВ «Вінковоцький сирзавод», хлібопекарські підприємства області: ТОВ «Домашній хліб», ТМ «Мамин хліб» м. Красилів, ТОВ «Волочиськагробізнес», м'ясопереробні підприємства: ТОВ «Верест» м. Дунаївці, ПП «Рикун», ТОВ «Проскурів-Агро» м. Хмельницький, ПП «Аркуша» Кам'янець-Подільського району.

В області на 40 підприємствах харчової і переробної промисловості впроваджено та сертифіковано міжнародні системи управління якістю та безпечністю харчових продуктів відповідно до вимог стандартів ISO серії 9000, ISO серії 14000, ISO серії 22000, міжнародна система HACCP [3].

У розвиток економіки області у 2016 році підприємствами та організаціями за рахунок усіх джерел фінансування спрямовано 9123,3 млн. грн. капітальних інвестицій, що у порівнянні з 2012 роком більше на 5634 млн грн. Тільки за 2015 рік вони зросли на 34% (2314 млн грн). Найвагомішу частку з них (99,7% загального обсягу) становлять інвестиції у матеріальні активи, яка за останні п'ять років залишається на рівні більше 99%.

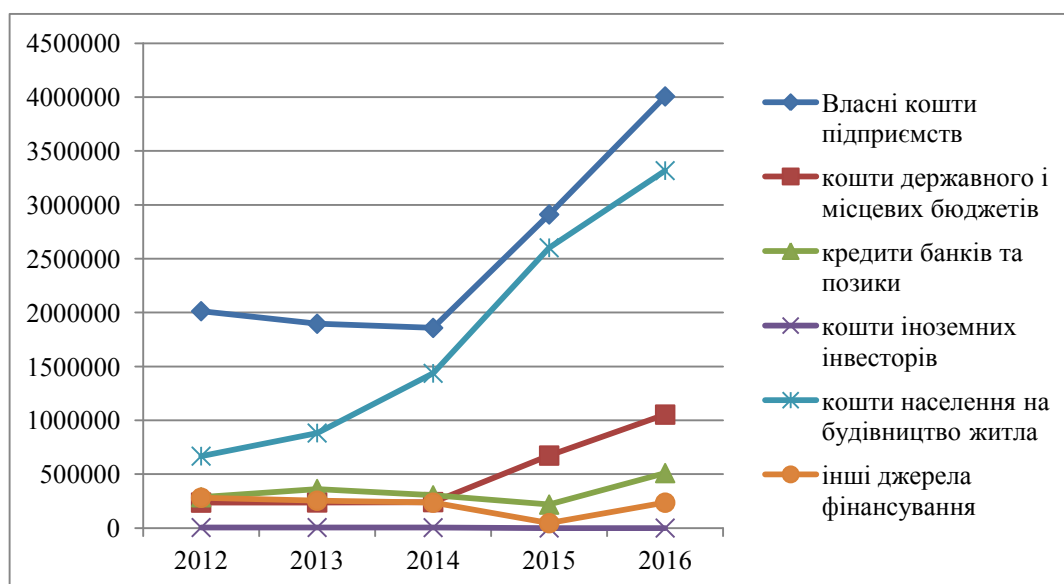

Рис. 1. Капітальні інвестиції в економіку Хмельницької області за джерелами фінансування за 2012–2016 рр. в тис. грн

Згідно рис.1, починаючи з 2014 року активно почало зростати фінансування капітальних інвестицій за рахунок власних коштів підприємств (у 2012 – 2012807 тис. грн, у 2016 – 4006544 тис. грн), коштів населення на будівництво житла (у 2012 – 667395 тис. грн, у 2016 – 3317822 тис. грн) та коштів державного та місцевих бюджетів (у 2012 – 236399 тис. грн, у 2016 – 1053048 тис. грн).

Найбільшу частку капітальних інвестицій (43,9%) освоєно за рахунок власних коштів підприємств та організацій (у 2012 році 57,7%). При цьому частка власних коштів підприємств та організацій у структурі джерел фінансування інвестицій в основний капітал зменшилась на 13,8%, проте займає лідируючу позицію і залишається основним джерелом фінансування інвестиційних вкладів. За рахунок коштів, виділених державним та місцевими бюджетами, освоєно 11,5% капіталовкладень (у 2012 році – 6,7%). Зазначений позитивний момент пов'язаний з тим, що робота органів місцевої влади та податкової служби була спрямована на боротьбу з тінізацією економіки області, яка є перешкодою в подальшому реактивному розвитку регіональних інвестиційних процесів. Розширенню інвестиційної зацікавленості в економіці Хмельницької області сприяє й ряд інвестиційних проектів, запропонованих Хмельницькою обласною державною адміністрацією. Частка коштів населення, витрачених на будівництво власного житла, становила 36,4% (у 2012 році – 19,2 відсотка).

Найменшу ж частку становлять кошти іноземних інвесторів, яких у 2016 році не зафіксовано взагалі, а за минулі роки становила 0,1-0,2 % (2012 рік – 4864 тис. грн, 2015 рік – 371 тис. грн) [2].

Що стосується іноземних інвестицій в промисловість Хмельницької області, то тут необхідно зупинитись більш предметно (табл. 1).

Таблиця 1

Прямі інвестиції з країн світу в економіку України та Хмельницької області за 2012–2016рр.

Region	1.01.2012		1.01.2013		1.01.2014		1.01.2015		31.12.2016	
	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%
Україна	48198	100	51705	100	53704	100	40725	100	37655	100
Хмельницька область	209	0,4	226	0,4	189	0,4	166	0,4	160	0,4

Основну частку іноземних інвестицій становлять прямі інвестиції, під якими розуміється різновид іноземних інвестицій, призначених для виробництва і забезпечення контролю над діяльністю підприємств завдяки володінню контролним пакетом акцій. Головними перевагами, які надають прямі іноземні інвестиції, є: створення нових виробничих потужностей, робочих місць; розвиток і обмін новітніми технологіями та ноу-хау; приток іноземної валюти; підвищення конкурентоспроможності регіону; поліпшення платіжного балансу; комплексне використання ресурсів; розвиток експортного потенціалу і зниження рівня залежності від імпорту; досягнення соціально-економічного ефекту (підвищення рівня зайнятості, розбудова соціальної інфраструктури тощо) [4, с. 46]. Станом на 31.12.2016 іноземними інвесторами в Україну було вкладено 37655 млн дол. США, лише у промисловість України – 9550 млн дол. США, що становить 25,4 % загального обсягу іноземних інвестицій в нашу країну. З цієї суми на Хмельницьку область припадає 160 млн дол. США (0,4%). За останні три роки обсяг залучених прямих іноземних інвестицій в Україну зменшився на 16049 млн дол. США, або на 29,8%, в Хмельницьку область на 19 млн дол. США (15,3%). Це можна вважати критичним для економіки країни і свідчить про погіршення її інвестиційної привабливості, адже починаючи з 2005 р. і до кінця 2013 р. іноземні інвестори вважали Україну інвестиційно привабливою, про що свідчить досить активне нарощували обсягів іноземних інвестицій в країну. Інвестиції надходили в обсягах від 4,3 млрд дол. США до 8,3 млрд дол. США, тобто приріст іноземного капіталу відбувався щорічно на 10–40%. Максимальний обсяг іноземних інвестицій припадає на кінець 2013 р. – 53704 млн дол. США. 2014 р. став переломним, інвестори почали виводити свої активи з країни, обсяг іноземних інвестицій зменшився до рівня 2010 р., фактично відкинувши країну в даній галузі на шість років назад.

Що стосується Хмельницької області, реалізуючи власні або спільні з місцевими підприємствами інвестиційні проекти діють 288 підприємств з прямими іноземними інвестиціями. Інвесторами області є представники 38 країн світу. До основних країн-інвесторів, на які припадає 87,0% загального обсягу прямих інвестицій, належать Нідерланди – 105,1 млн дол. США, Кіпр – 15,1 млн дол. США, Польща – 13,4 млн дол. США, Німеччина – 6,5 млн дол. США, Велика Британія – 5,7 млн дол. США [3].

З одержаних результатів і проведеного дослідження випливає, що формувати в Хмельницькій області привабливе інвестиційне та конкурентоспроможне середовище для підприємств харчової промисловості потрібно з активних державних дій, спрямованих на зміну правового, економічного, політичного поля в країні.

Законодавством України повинні передбачатися гарантії діяльності для інвесторів, здійснюватися обов'язкове повернення їх інвестицій в натуральній формі або у валюті інвестування у випадку припинення інвестиційної діяльності. Гарантії повинні стосуватись і отримання доходів від інвестицій у грошовій або товарній формі.

Також на сьогоднішній день розвиток харчової промисловості залежить від ефективності сільськогосподарського виробництва. Від того, наскільки динамічно розвиваються такі важливі галузі, як рослинництво і тваринництво, багато в чому залежать не тільки обсяги, але якість і асортимент вироблених харчових продуктів, а також цінова динаміка на продовольчому ринку країни.

Оскільки інвестиційні процеси в області розвиваються у тісному взаємозв'язку із загальнодержавними тенденціями інвестування, основні бар'єри інвестиційної діяльності є типовими як для регіону, так і для України в цілому, та вимагають консолідації зусиль на різних рівнях державного управління для їх усунення. Загальними чинниками, які гальмують процеси залучення інвестицій, є:

- недосконалість, нестабільність та суперечливість законодавчої бази, яка регулює інвестування капіталу на території України;

- суттєві бюрократичні бар'єри започаткування та провадження інвестиційної діяльності тощо.

Регіональними проблемами залучення ефективних інвестицій в економіку області є:

- відсутність регіональної системи маркетингу та промоції, недостатня розвиненість інфраструктури підтримки інвестиційної діяльності;

- неконкретизована потреба в інвестиційних ресурсах через відсутність програм соціально-економічного розвитку значної кількості територіальних громад (малих міст, селищ, сіл), а отже недостатня визначеність пріоритетів розвитку таких територій;

- критично недостатня кількість належним чином розроблених інвестиційних пропозицій, які враховують інтереси територіальних громад області та інтереси потенційних інвесторів (тобто є взаємоінтересними як для території, так і для інвесторів) і, які, є первинним інструментом залучення інвестицій;

- низька зацікавленість внутрішнього інвестора, відсутність дієвих механізмів стимулювання внутрішніх інвестицій на регіональному рівні;

- безсистемність роботи з іноземними інвесторами;

- недостатній рівень кадрового потенціалу органів місцевого самоврядування та державної служби, задіяного в інвестиційних процесах на регіональному та місцевому рівнях;

- неналежна система інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності;

- нерегулярність, а в багатьох випадках відсутність взагалі, фінансування програм та заходів з провадження інвестиційної діяльності.

Висновки. Аналіз причин виникнення вищевикладених проблем засвідчує, що їх вирішення лежить в площині системного програмування залучення інвестицій в економіку, починаючи з створення відповідної – стимулюючої таке залучення, нормативно-правової бази на рівні держави та задіяння організаційного та фінансового ресурсів для всебічного сприяння інвестуванню.

Література

1. Про інвестиційну діяльність : закон України (№ 1560-XII) [Електронний ресурс] : [прийнято Верховною Радою України 18.09.1991 р.: станом на 1.01.2008 р.] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nred=2198-12>. – (дата звернення: 1.05.2017).

2. Статистична інформація [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Головного управління статистики у Хмельницькій області. – Режим доступу : <http://www.km.ukrstat.gov.ua>. – (дата звернення: 23.05.2017).

3. Агропромисловий комплекс Хмельницької області [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Хмельницької обласної державної адміністрації. – Режим доступу : <http://www.adm-km.gov.ua>. – (дата звернення: 4.05.2017).

4. Чириченко Ю.В. Прямі іноземні інвестиції у галузевому розрізі / Ю.В. Чириченко, О.К. Котко // Економічний простір. – 2014. – № 84. – С. 46–55.

5. Програма залучення інвестицій в економіку Хмельницької області на 2011–2020 роки [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Хмельницької обласної державної адміністрації. – Режим доступу : <http://www.adm.km.ua/doc/proginv2011-20.pdf>. – (дата звернення: 4.05.2017).

References

1. Pro investytsiynu diialnist : zakon Ukrainy (№ 1560-KhII) [Elektronnyi resurs] : [priyniato Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy 18.09.1991 r.: stanom na 1.01.2008 r.] // Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nred=2198-12> (data zvernennia: 1.05.2017).

2. Statystychna informatsiia [Elektronnyi resurs] // Ofitsiynyi sait Holovnoho upravlinnia statystyky u Khmelnytskii oblasti. – Rezhym dostupu : <http://www.km.ukrstat.gov.ua> (data zvernennia: 23.05.2017).

3. Ahropromyslovyi kompleks Khmelnytskoi oblasti [Elektronnyi resurs] // Ofitsiynyi sait Khmelnytskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii. – Rezhym dostupu: <http://www.adm-km.gov.ua> (data zvernennia: 4.05.2017).

4. Chyrychenko Yu.V. Priami inozemni investytsii u haluzevomu rozrizi / Yu.V. Chyrychenko, O.K. Kotko // Ekonomichnyi prostir. – 2014. – № 84. – S. 46–55.

5. Prohrama zaluchennia investytsii v ekonomiku Khmelnytskoi oblasti na 2011 – 2020 roky [Elektronnyi resurs] // Ofitsiynyi sait Khmelnytskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii. - Rezhym dostupu: <http://www.adm.km.ua/doc/proginv2011-20.pdf> (data zvernennia: 4.05.2017).

Рецензія/Peer review : 03.03.2018

Надрукована/Printed : 06.04.2018

Прорецензовано редакційною колегією